

Papp Máté: A *Lakhandi* című dalszöveged kapcsán, lokálpatriótaként kérdezem: tényleg becsúszott Kecskeméten negyven feles?

Kettős Tamás: (nevet) Igen... Egy esküvőn voltunk, és irgalmatlanul ment az ivás. Van olyan, hogy egy kortytól berúgsz, mert ugye érzelmi-
leg rúgsz be, s van olyan, mint az idézett multság alkalmával is, amikor számolatlanul megy a kurrutty... Az asztaltársaság egy része számolta a koccintásokat, de hogy ez

A (VAD)SZAMÁRSÁG 73 KETTŐS TERMÉSZETE*

Beszélgetés

Kettős Tamással

most olyan eset volt-e, mint Münchhausen báró barátjánál, aki leemelve időnként koponya-skalpját ki-kiszellőztette fejéből a borgőzt, vagy az „uralt mámor” egy kivételes esete, azt ma már nem tudom megítélni. Talán az utóbbi lehetett.

Győrffy Ákos (ugyan nem volt jelen, de villanyszamárral küldte kérdését): Tamás, elmesélnéd, hogyan úsztad át a Dunát?

K. T.: Győrffy Ákos egy nagymarosi származású költő, író, akivel jó cimboraságban vagyok. Különleges, visszahúzódo legény. A válasz előtt el kell mondjak még egy epizódot az életéből. Egyszer a metrón utazott Budapesten, ahol odament hozzá egy kopasz figura, és elkezdte őt nagyon hangosan zsidózni, ordítózott, hogy mit keresel itt te zsidó gyerek meg ilyenek. Ákos a maga bölcs, nyugodt tekintetével ránézett, és mielőtt az ajtók záródtak volna, fölhúzódkodott a felső fogantyúkon, és páros lábbal úgy rúgta mellbe a srácot, úgy, hogy az kirepült a peronra, csattant egy hatalmasat a földön, majd becsukódott az ajtó, és a metró továbbment. Ákos szomorúan körülnézett és fogadott egy-két elismerő kacsintást... Ilyen szelíd kölyök, aki mégis néha csúcsteljesítményre képes.

A Duna-átúszás pedig úgy kezdődött, hogy egy egész éjszakát átittunk Maroson, és hajnalban, a Hangulat presszóban azt mondja Ákos, hogy ússzuk át a Dunát. Körülbelül május elseje-április vége lehetett, nagyon hideg is, ezért azt mondtam, hogy szó se lehet róla. Erre azt mondja Ákos: a barátságért! Nono, mondom, nem húzol bele. A szerelemért! – Nem húzol bele, komám. – Palesztináért! Olyan sok a szenvedés ott. Mondom, nagy csibész vagy ember, gyerünk neki! Levetkőztünk pőre bugyira, aztán az egyik mólóról „Viva Palesztina, Szerelem és Barátság!”-felkiáltással beugrottunk a Dunába. A jakosok éppen arra edzetek, az edző meg ki akart minket verni lapáttal a partra, hogy kifelé gyerekek (látta rajtunk, hogy mi az ábra). De mi nem hagytuk magunkat befolyásolni. Egymástól valami háromszáz méterre elsodródva

– csodák csodájára – végül valahogy kikötöttünk a túloldalon, Visegrádon. Ott újból üdvözlöttük egymást, mint az újjászületett bárányok, rohantunk egymás felé, mint a filmekben a homokos parton meztélláb, hogy megvagy komám?! Ott aztán, elvarázsolva a nagyszerűségtől elmentünk a rév
74 kocsmájába, és alsógatyában még hitelbe ittunk pár kört, majd arra ébredtünk, hogy dudál a komp, menne éppen. Fölrohantunk rá, ahol kacsintgattunk a megrökönödött, kedves turistáknak, majd a marosi parton visszamentünk a mólóhoz, ahol a cuccunkat hagytuk. Közben nem vettük észre, hogy a komp alatti fövényen rendőrök helyszíneltek éppen: egy vízbe fulladt embert találtak, aki Esztergomnál eshetett a Dunába. A kajakedző, aki az evezőjével vissza akart tántorítani minket az elhatározásunktól, mikor meghallotta, hogy valaki megfulladt, azt hitte, hogy én vagyok az, és három napig búslakodott a szobájában. Ismeri jól Kinga feleségemet is. Furdalta a lelkiösmeret. Miután viszont megtudta, hogy én még élek, meg akart ölni, és kergetett álló nap. Így történt az eset.

Kertai Csenger: Az irodalmi tér tele van magasan fémjelzett díjakkal, mint mondjuk a József Attila-díj, Kossuth-díj vagy a Csáth Géza-díj. Ehhez képest mi megkerestünk ezzel a Szamár-Díjjal. Ez persze kitüntetés, mégis lehet egy megbélyegzés jellege: hogyan éled meg szamár-léted a társadalomban, s hogy Szamarak Költői-Díjas lettél? Érzed-e azt, amit mondjuk a Kossuth-díj éreztetet, ami kiemel a közösségből, majd muzealizálva magadra hagy?

K. T.: Túl azon, hogy spriccel az egó a fülemen, nagyon meg vagyok hatva és tisztelve ettől a díjtól. Eddig csak képzőművészeti díjat kaptam, és amúgy sem jellemző, hogy díjesőben állnék. Ráadásul az, hogy három eleven litera-turista az irodalmon kívüliséget ily módon monitorozza, reflektál rá, az nagyon jól esik. Szóval büszke vagyok rá. Az, hogy a Szamarak Költői-Díj mit jelenthet, először még nem is raktam össze. Azt hittem, a Vadszamarak nevű bandára reflektáltok. Amikor rájöttem, hogy nem, meglepett. Kimerít-hetetlen asszociációs forrás a szamárság, ahogy ti is felelgettetek, számtalan vallási, teológiai, irodalmi vetülete van. Egy szamárnak a megülése pedig sok esetben alkalmassá teszi a szamarat, hogy szentség-hordozó állat legyen. Azzal, hogy Jézus is számárháton érkezik a Szent Városba, szerintem utal azokra az ősi szimbólumokra, melyekkel az ókorban a szamarat illették, és egyébként diabolikus felhanggal is ellátták.

Vácon, a Duna-parton Pempő komámék igazi vadszamar kölykök voltak, de ők azt hitték, hogy úgy hívják őket, hogy Spider, vagy valamilyen nagyon menő nevet akartak adni maguknak, én meg konzekvensen vadszamaraztam a kölyköket. Öntörvényűségükkel, kezelhetetlenségükkel, makacsságukkal és zsenialitásukkal, szelídségükkel olyan alkotó brigád voltak, akiket csak így nevezhettem. Mesélték, hogy egyszer találkoztak a portugál hegyekben egy

vadszamár csapattal, és lenyűgözte őket, ahogy előbukkantak a porfelhőből. Ez a kép végképp meggyőzött, hogy vadszamaraknak tekintsem őket. A Vadszamarak mára egy alkotóműhely lett. (előtte K. T. azÉszakaiBitliszben tolt. – A szerk.) Minden koncert más és más. Nem akarjuk magunkat keretbe, keretek közé zárni. Ennek a játéknak pillanatnyi lenyomata, foglalata egy-egy lemez, ami most is készül, de elsősorban ezt az eleven vadszamár-energiát akarjuk közvetíteni. Sok vendégzenésszel is dolgozunk, de a három stabil ember – Bordás Peti, Major Bálint és Szegő Dávid (basszus-gitár-dob), akiket most is láthattok-hallhattok majd – már egy érett formáció vált: „a Vadszamarakkal csapatom a hidakon, a Vadszamarak ma a kedvenc csapatom, utakon soha, rejteikutakon...” – Éneklek velük-nekik is teli tüdőből.

K. Cs.: A csökönyösség attribútuma is illik rád? A bevezetőben a bibliai Bálám szamarát idéztük, aki csökönyösségében és egyszerűségében mégiscsak az angyalt látja. Vagyis ő képes arra a látásmódra, amire a próféta nem. De nem akarom a szádba adni a szavakat...

K. T.: Ehhez nincs mit hozzátenni, mert annyira önmagáért beszél. De igen, sokkal inkább a járatlan, girbegörbe, alternatív utak tudnak ma az egyenesnek tűnők helyett betalálni, paradox módon. A nagy mainstreammel szemben, amit az arcunkba kapunk erősen, ezek az alternatívák sokkal célravezetőbb kísérleti irányok lehetnek. Ez persze nem garancia arra, hogy az ember bejusson a tutiba, de itt sokkal több vitamint és sokkal több erőt, sokkal több olyan érvényes utazót látok, amit a számar)ság ebben a formában gyönyörűen szimbolizál.

M. S.: Hogyan tekintesz a szamarak „kettős természetére”? Milyennek látod az alkotó-útjaidat: periféria-félperiféria, underground? Vagy akár saját magadat a társadalomban: mintha kivette-tisztelve is lennél egyszerre.

K. T.: Két-három dolog is eszembe jutott erről. A díj nyilván azért találó, mert tény, hogy nem a kitaposott ösvényeken járok, ahogy az már talán kiderült. Például a rímekben való fogalmazás sem a költészet fősodra most, mert az irodalmi közeg a rímeket úgymond meghagyta a népnek, a slágereknek, a reklámszlogenek és a rap-nek. Én pedig odavagyok a naiv művészetért! Ugyan értelmiségi családban nőttem föl, de nem végeztem iskolákat. „Apám, anyám tanár, így lettem iskolakerülő, de ha a világ végére elmegyek, elmegy velem egy költő, Van négy húgom egy öcsém, és nem vagyok jó bátyjuk, de ha utcába jönnek mögöttem betömtem sok kátyút. Levadászta szívetem a Börzsöny szépe, én vele jutottam el a Hegyestetőre, vele nem lágyulok, keményedek a hőre, de jó rajtad keresztül belátni a nőbe! Dejó, hogy a lányod nekem is a lányom, ahogy befutott egy szerelmes sínparon,

nagyvagányan a fővágányon, de jó hogy a lányod nekem is a lányom.” – szoktam énekelni Kingának, a feleségemnek. Épp hogy el tudtam végezni a gimnáziumot, nagy nehezen, pótérettségivel átrugdostak a küszöbön. Augusztus

23-án születtem, szerintem jó lett volna, ha inkább év-vesztesként ke-
76 rülök iskolába. Semmit sem értettem a suliból, a felnőtt világból, a csengetésrendből, az elvárásrendszerből, a kommunizmus frusztrált-ságából, a diktatúrának a rafinált és nagyon durva, direkt formáiból. Egész egyszerűen „azt se hittem el nektek, hogy 1+1 az mennyi. Antimikulások voltak éjjel-nappal csenni?!” Meg szoktam énekelni az ilyen önéletrajzi ihletésű dolgokat. Szóval amint a gimit valahogy elvégeztem, s onnantól kezdve belevetettem magam a nagybetűs életbe. Mindjárt született is egy lányunk. Én tizenkilenc voltam, Kinga tizenhat: a tizenhetedik születésnapjának ünnepi torta-ízével a szájában szülte meg Sára lányunkat. Voltam lovász, kőfaragó, matróz, takarító-kisiparos, segédmunkás, ablakpucoló, könyvárus, énektanár, filmes és egyéb dekoratőr, éjjeliőr, szabadaba, de e változó életformában is a művészi önkifejezés érdekelt s mozgat ma is.

Hamar, tizenévesen felvettek a Fiatal Művészek Stúdiójába. Az van, hogy autodidaktosz vagyok, azaz „Isten ültette lelkembe a hősi éneket”; nem azért, mert rengeteg próbálkozás ellenére a partvonalon ragadtam, hanem mert eszem ágában sem volt felvételizni bárhová. Nagyon komoly mestereim akadtak viszont a Szentendrei Iskolából: Bereznay Péter, Laca és Öcsi (az A. E. Bizottság legendás képzőművész performerei – a Szerk.), valamint az érdi Eöry Emil szobrászművész, akikkel táborokba jártam még a gimis évek alatt. Tizennyolc éves koromtól harmincöt éves koromig nagyon sokat állítottam ki országszerte, Vácon, Pesten, Székesfehérváron, Százhalombattán, Kecskeméten, Szegeden, aztán külföldön is, Bécsben, Vilniusban, Münsterben, Leuvenben, Székelyudvarhelyt... Ezek egyrészt a stúdióval közös kiállítások voltak, másrészt egyéni tárlatok, meg olyan figurákkal való közreműködések, akikkel erőteljesebb kapcsolatban voltam. Egy nagyon erős csoportnak is tagja lettem, ez a 3VLAB Csoport volt, Gaál Józseffel és Szurcsik Józseffel, például. Bárdosi József művészettörténész hozta össze a csapatot: nagyon intenzív két-három évet töltöttünk együtt installációkkal, kiállításokkal. Mesterekkel dolgozhattam együtt, akik azóta főiskolai tanárok és a szakma csúcsát jelentik. Az, hogy az utóbbi tíz-tizenöt évben inkább a reppelés, a slampoetry, a ráolvasás, a szövegélés-szövegírás és az úgynevezett előadóművészet irányába mentem el, kicsit kivett a képzőművészetből. Ugyanakkor sok alkalmazott grafikai munkám van, könyvillusztrációk, plakátkészítés, dekorálások, emellett filmekhez készítek díszleteket, szórakozóhelyeket, magánlakásokat dekorálok.

Az, hogy képzőművészettel, írással, verssel, prózával meg tánccal is foglalkozom, gyakorlatilag infantilis vonásnak tűnhet. De gyerekkorában is mindenki kipróbálja a művészet összes ágát. Mert amikor valaki virágot fűz,

te is fűződ vele, ha festékgombócot találtok, szétfolyatod a papíron, ha homokvárat vagy hóembert építesz, akkor szobrász vagy, illetve építész, ha táncra perdülsz, táncos vagy; énekelni természetesen mindenki énekel, tehát, ha füllent, színész, ha nonszenszeket költ, akkor költő, ha mesél, író, azaz, amikor az ember gyereke önnön kreatúra voltára rá-
 ébred, akkor a kreatornak kreativitással próbálja meghálálni a létbe vetettséget. Ez az első reakciója. Amikor viszont becsöngetnek hétévesen, és elindul a felnőtt világnak a rendje, akkor a többség hátra hőköl, és megpróbál igazodni a felnőtt világ elvárásaihoz; akik meg ugye nem hőkölnek hátra, és benne maradnak az alkotásban, azokra meg ilyen félelemmel vegyes tisztelettel néznek a többiek, meg bolondoknak kijáró félsszel – és hát én is ilyen lennék, aki nem tudta kinőni a gyerekkori jókedvű játékokat, és ezért vagyok még most is nyakig benne. „A suliban meg kiszúrták, hogy zúrós gyerek leszek, de megfertőztem művészettel azt, akit csak lehet...”

P. M.: Kik voltak azok a kútfők, „szamarak”, akik a legtöbbet jelentették neked?

K. T.: Nagyon rendszertelenül olvastam, mert noha sokezer könyvünk volt otthon nálunk, én dacból, apámmal való konfliktusok miatt is kerültem a rendszeres olvasást. Inkább csavarogtam, geróztam a telepi fejekkel, Vácon. Aztán néha egy-két pofontól nekiestem a könyvespolcnak, ráesett a fejemre egy-egy kötet, és akkor már csak belekukkantottam, hogy hány az óra. Az inspirációs források nagyon vegyesek. Költők, irodalmárok... De például most kaptam tegnap ezt a pólót, Modigliani-portrék vannak rajta. Modigliani az egyik kedvenc festőm. Van, hogy a festészetből jövő inspiráció gerjeszt bennem irodalmi vagy zenei ihletet, van hogy fordítva. Menekülni akarok a didaktikus történetmondástól vagy versírástól, ami megöli a művészetet. Nem akarok most neveket sorolni... Álomvezetésű srác vagyok. Álmaimon keresztül rengeteg megszólíttatás érkezik, amelyek az életemmel néha egészen elképesztő összefüggésben vannak; mindezek tudatosítását művészi megfogalmazás által például, azt kihívásként élem meg. Azok a művészek érintenek leginkább, akik „dolgozatait” olvasva, olyan érzésem van, mintha azokat én írtam volna. Például egyszer írtam egy olyan verset, hogy: Kettős Tamás: József Attila: Dunánál – és ott van a Dunánál című vers alatta. Annyira beleolvastam magam a szövegbe, hogy akár én is írhattam volna. Vagy, ha nem irodalom: azok a képek a fontosak, melyeket én festettem, de más keze által. Vagy azok a dalok, amiket én éneklek Jim Morrison, Pere Ubu, vagy Pjotr Mamonov hangján, és így tovább.

Ontológiai kérdések izgatnak. Létkérdések. Ősi teremtésmítoszok és a furcsa, kortárs reprezentációk, alternatív, utópiás és disztópikus világok.

Kicsit konfúz lehet ez így, hogy mindezekből rap meg ráolvasás, vagyis gyors beszédmóddal előadott sűrű szöveg lesz, ami valószínűleg javarészt kontrollálhatatlan a befogadó számára, mert olyan gyorsan megy befelé, hogy nehéz kivédeni; mint amikor valaki megátkoz, vagy beszúr egy káromkodást, 78 rontást mond rád, ami elkezd bebogozódni a tudattalanba. Ezeket a hatásköveket direkt nem használom, pedig a rapnek meg a „hipp-hopnak” van egy ilyen elképesztő attitűdje, hogy a másikat bemarkolja meg leoltja. A mágikus műfajnak azt a részét viszont nagyon szeretem, ami nem törekszik arra, hogy azonnal érthető, befogadható legyen, de azért, hogy nem szokványos, nem jellemző témákat is szövegbe emel: nem aludt! Vallási, filozófiai kérdéseket, intuíciókat, álmokat, szimbólumhalmozást beemelek olyan műfajokba, amelyek utcaiak, nem kanonizáltak, amelyekre ez alapvetően nem jellemző, és ezzel meghekkelem az egyébként is alternatív megszólalást.

P. M.: Bejáratott, zenei riporterhez illő kérdés következik: honnan a név, a Kettős?

K. T.: Ma már ez a hivatalos nevem: Hortoványi-Kettős Tamás. Tizenkilenc éves koromban egyik reggel úgy ébredtem, hogy engem márpedig így hívnak! És mindenkinek be is mutatkoztam újra a baráti körben, így kezdtem el aláírni a festményeimet, így kezdtem el artikulálni magamat. Egyszer csak mondja egy barátom, hogy: figyelj már, te benne vagy a Bibliában! Mondom, mutasd csak: ez Didimus Tamás története, a „hitetlené, aki az empirikus tapasztalás és a hitbéli kettősség emblematisz figurája, aki ugye nem hiszi el, hogy Jézus feltámadt. „És neveztetik Didimus Tamás Kettősnek” – olvastam. És akkor rájöttem, hogy a Tamás maga is kettőst jelent. Tehát a Tamás maga is tamaskodik, hitetlenkedik, kételkedik. Akkor tulajdonképpen én Kettős Kettős vagy Tamás Tamás vagyok, tehát ezzel a névválasztással csak ráerősítettem a saját nevemben rejlő kettősségre. És abban a pillanatban a többféle értelmezés közül az is rám zuhant, hogy tulajdonképpen minden ördögi, diabolikus dolgot is kettősnek neveznek. Mert az egységet követő első ellenerő a diabolikus kettősség, ami. Nem más tehát, mint az egység tagadása. Ezért ábrázolják az ördögöt két szarvval, és ezért is mutatják ezt a metálvillát – mutató- és kisujj nyújtva, többi behajtva. Amikor meg Churchill bedobta ezt a V-betűt, ezt a feltartott kéztartást Aleister Crowleytól, egy nem éppen fehér mágustól kölcsönözte, arra gondolhatott, hogy a fasiszták okkult szimbólumaival szemben már csak ilyen keményebb módon tud a világ fellépni – a „Victory”-nak álcázott ördög-szarv pedig megtette a hatását. Az ördög jelének felmutatását tehát Churchill hozza divatba, ami aztán nagy peace-szimbólumba is átment, noha nem az, viszont ma is a rockandroll alap-fétise, napi fotós kellék. Érdekes, hogy az ind-filozófia, nevezetesen az „adviatavédanta”, csak úgy tudja jellemezni a mennyországot, a nirvánát, mint: „mentességet a kettősségtől”.

Amikor a kettősségnek, mint olyannak ezekkel félelmetes olvasataival találkoztam, már nem lehetett visszacsinálni, hogy hopsz, akkor én mégse vagyok Kettős. Viszont ráébredtem közben, hogy legalább kétfajta kettősség létezik s ebből az egyik negatív, a másik viszont reménykeltő! Mert, 79
hogya a nevem negatív, miként negatív a Kettős, és negatív a Tamás, és ezt egy olyan matematikai képletnek fogom fel, hogy negatív plussz negatív, az bizony még negatívabb irányba rak, még mínuszosabb szitut eredményez, ami nem visz előre; viszont hogya felszorozom, és a nevemet ugyancsak képletként értelmezve, magamat intenzitás-emelésre készítetve megsarkantyúzom, akkor a végeredmény előjelet vált! Nem összeadom a tehát a két jellemzőt, hanem a negatívumok szorzatának intenzitásával villantok a sötétbe, s az már pozitív. A pozitív ráadásul, mint jel, azáltal pozitív, hogy a vertikális világgal metszi a horizontálisat – azaz a mínusz jelét – s ezáltal kijelöli a középpontot, az origót, a metszéspontot, az egyenlőszárú kereszt felmutatása révén. Vagyis kijelöli a térben azt a legkisebb pontot, amelyen keresztül e földi létbe testet öltésünk révén megjelentünk, s amin keresztül, mint tú fokán, távozni is kényszerülünk.

Ha olyan intenzíven élem meg a „kettősségemet”, ahogy a világba vetettségünkkel azt mindenki tapasztalja, akkor akár pozitív is lehet az eredmény. Mert a világba születésünkkel óhatatlanul a kettőségek világába születünk: fönt-lent, hideg-meleg, férfi-nő, saba-daba – már gyerekként megtapasztalod a folyamatos kettőségek világát, a kettősség uralmi pozícióját, a döntéskényszert. De ezen a ponton azt is fontos tudatosítani, hogy a kettős maga nem kettő! Ahogy a víz nem vizes, a tűz nem tüzes, a kettő sem kettős. Csak az lehet kettős természetű, ami rejtett lényegét tekintve: Egy! És hogya ezzel a szorzással, ezzel az intenzív megéléssel sarkantyúzom magam (ahogy ezzel a névátéléssel is,) abban a pillanatban lehetőségként az az egység fog majd előbukkanni, ahonnan kiszakadtunk és ahová visszaérkezni reménykedünk. És hogy mi tehát a kettősség világának az értelme? Mi az egységből való kiszakadásnak az értelme? – A re-unió katarzisa, melynek során az ego által visszaébredek saját alanyiságomra. Kétségkívül: Egység belül!

Hogya lenne egy lovam, annak az lenne a neve, hogy Ego. Vele csapatnám a környéken. Vagy – mint esetünkben -- egy Ego nevű számmal. Az egómat egyáltalán nem akarom úgy eldobni, ahogy azt a szentiratok javasolják: direktben. Mert az számtalan egoista csapdának, ön-be-csapdának szerénytelen, hiú ábrándnak épp ez a melegágya. Az Egót meg akarom ülni, hogy elvigyen aztán egészen hazáig. De ökelme oda már nem jöhet be, a szentélybe, a hálószobába. „Jó ló volt az Ego, jó a viselete, áldja meg az Isten, aki fölnevelte” – ezt a szép altatódalt éneklek majd a kint maradó, küszöbön elszunnyadó Egó nevű lónak...

Közönségkérdés: Hol ragadható meg az említett diabolikusság a számban?

80 K. T.: A számnak a két nagy füle eleve alkalmassá teszi arra, hogy a diabolikusságot megjelenítse. Az hogy az istenség diabolikus arcát jelenítjük meg, vagy a másikat, az rajtunk áll. A magyar nyelvben is, ha az Isten szavunk mássalhangzósorát vesszük: stn, az megegyezik a sátán mássalhangzósorával. A kettősség megélésétől függ, hogy melyiket valósítja meg az ember. Tehát művészetünk, kultúránk, iparkodásunk, technológiánk, civilizációképünk, emberképünk határozza meg ezt a manifesztációt. És fordítva: különböző emberkép, civilizációkép stb. manifesztálódik a különböző korszakokban. Az biztosnak látszik, hogy most valami olyan arcúlatára kíváncsi az ember gyereke, amin eddig féket tartott. „A végső mérgek kibocsátásának az ideje”. Ez van most – ahogy azt olyan szépen fogalmazza meg az ind, szanszkrit terminológia.

K. Cs.: Én inkább azt gondolnám, hogy az Isten az a valami, ami mentes ettől a kettősségtől.

K. T.: Igen. Igazad van. Ez a mi nagy kérdésünk, ahogy egy dalomban is megfogalmaztam: „Egóból iga, a telitaliga, vagy egóból ige, az Ige Ligete!?” Van viszont egy másik értelmezése az isten-fogalomnak: ez az Ős-tenmagad ami ez énekelteni velem olykor: „Ős tenmagam járatlan útja vagyok, aki járt utat csak járatlanért hagyott ott... soha nem hagyott...” Ez a dolog tényleg mentes a kettősségtől. De a világba születve kétségtelenül a kettősségek világába érkezel. Amikor Jézus megkísértése megtörténik ott a fennsíkon, az egy döbbenetes történet – de vajon ki jegyezhetette mindezt le? Ez egy filozófiai, sőt ontológiai nagy kérdés. Mert ott tulajdonképpen mintha Isten önmagával beszélgetne, és mintha sátáni arcának mondana nemet, mintha önkorrekciót hajtana végre, azzal, hogy fölkinálja, mintegy magának, a világot, de mint végső lakhelyet elutasítja, az összes világi hatalmi lehetőségektől az öröklétet megvonja, és ezzel annak a hiú ábrándnak mond ellent, amelyik belevarázsolódva megrészegülne önnön földi lehetőségeitől, maga alá akarván gyúrni a szellem végtelen lehetőségeit. Jézus mintha azt a keleti bölcsességet reprezentálná, amelyik valahogy úgy szól: „A világ híd. Úgy kelj át rajta, hogy nem lépsz rá.” Evvel szemben a hídpénz vámszedői mostanság mintha mérgükben fel akarnák robbantani a hidat. Kutyaúl kivannak épp.

M. S.: A Lakhandi című dalotokról kérdeznék. Ugyanis van nekünk ez a Forráspont rovatunk az Új Forrás folyóirat online felületén, aminek elnevezését ebből a dalszövegből kölcsönöztük. Nem ismertem ezt a szót, de utánanézttem, és ez egy szleng változata a lakás, lakhatás szavainknak. Mintha a „lakhandi” az élettérnek perifériára szorulását fejezné ki: szlengbe, undergroundba; ugyanakkor életbölcséleti áthallása is van a hangalaknak, amivel mintha a dalszöveg is játszana. Mit jelent számodra ez a szó?

K. T.: A lakhandi az kégli. Ez egy önéletrajzi ihletettséű nóta. Dunakanyari fejeknek, barátainak írtam, mikor Pestre költöztem, már hét vagy tíz éve. Ha keveset vagyok a Dunakanyarban, akkor álmodok vele. Identitásom szerint kanyari fej vagyok, de most Pesten élek-félek-kefélek-mesélek-tereferélek-mendegélek – kóbor lélek. Hontalanság érzés is van ebben. Most nem vagyok otthon se itt, sem a Dunakanyarban, csak vándorlok, úgyhogy erről a vándorlásélményről is szól a Lakhandi. Meg egy igazi lakhandira való vágyakozásról is: egy kéglire, egy kunyhóra, egy bázisra, egy otthonos műteremre. Ez viszont egy belső bázis-igény, mert kívülről nem ilyen drámai a helyzet, fűtve a lakás, feleségem énekel a konyhában, készül a curry! És a dal vége is arról szól, hogy „mindenre találok megoldást, de nemcsak a megoldást keresem, hanem a forrást, a forrást, ahol szomjat oltok, meg a forrásban lévő, a forráspontot.” Végül pedig „egyedül születtem, de nagyon sokan halok, mert a barátaim vagyok, meg a szerelmeim vagyok, síromra meg írjátok, hogy »Ragyog Aki Vagyok«! Testemet meg itt hagyom, oszt egyék meg a sasok.”

**A Szamarak Költői-Díjat 2020-ban Kettős Tamás kapta. Az itt közölt interjú a Nyitott Műhelybeli díjátadón elhangzott – Kertai Csengettel, Makáry Sebestyénnel és Papp Mátéval folytatott – beszélgetés szerkesztett változata.*

Új Forrás 2021/1 – A (vad) számárság kettős természete
(Beszélgetés Kettős Tamással)

